

Szakály, Horthy

és a korlátozott történelmi igazság

PUBLICISZTIKA - LXII. évfolyam, 36. szám, 2018. szeptember 7.

Szakály Sándor hadtörténész, a kormány által alapított Veritas (lat. igazság) Intézet igazgatója szeptember első vasárnapját Kenderesen töltötte. Előadó volt azon a tudományosnak nevezett konferencián, amelyet a Horthy Miklós Emlékére Alapítvány és a város fideszes önkormányzata az ökumenikus istentisztelettel, koszorúzással és foktókiallítással egybekötött Horthy Miklós-emléknapon szervezett. A konferencia színvonalát a szervezők szerint nyilván garantálta a hajdani Forradalmi Ifjúsági Napok (FIN) és a gátlástalan Horthy-apologetikájáról hírhedtté vált Horthy-film rendezője, Koltay Gábor, aki a kormányzó menyéről tartott előadást.

Szakály ismét megosztotta a hallgatósággal régi teóriáját arról, hogy a zsidótörvények tulajdonképpen nem jelentettek jogfosztást, csak jogkorlátozást. Amikor ezt pár éve éppen az első világháború utáni Európa első antiszemita törvénye, a zsidó vallásúak egyetemi továbbtanulási lehetőségeit súlyosan korlátozó 1920:XXV. tc., közismertebb nevén a numerus clausus („zárt szám”) kapcsán találta mondani, botrány tört ki. Lázár János, a Miniszterelnökséget akkor még vezető államtitkár és Gulyás Gergely, akkor még a Fidesz parlamenti frakcióvezetője éles szavakkal határolódtak el saját udvari történészüktől. Jól emlékszem arra, amikor még az 1990-es évek végén egyszer az ATV-ben a numerus claususról próbált velem Szakály vitatkozni. Nagy bátran azzal kezdte mondanivalóját, hogy ez a törvény nem is volt antiszemita törvény, hiszen a törvény címében és szövegében nem szerepel a „zsidó” szó. Amikor felhívtam a figyelmét arra, hogy 1920 kora őszén, amikor a Nemzetgyűlésben Prohászka Ottokár püspök, a kormánypárt elnöke és más megrögzött antiszemita a zsidók állítólagos első világháborús és 1918-1919-es „bűneivel” próbálták megindokolni, miért kell törvénnyel korlátozni a továbbtanuló zsidók számát, csak hallgatott. Amikor arra is felhívtam a figyelmét, hogy a törvény végrehajtási utasítása a zsidó vallásúakat nemzetiségnek minősítette, így rájuk is vonatkozott a nemzetiségi kvóta, tehát az egyetemekre csak 6 százalék zsidót vehettek fel, megint csak hallgatott. Erős volt a gyanúm, hogy mivel ő addig főleg és elsősorban azzal foglalkozott, hogy a m. kir. tábori csendőrség második világháborús szerepét próbálta meg tisztára mosni, egyszerűen nem volt még ideje az 1920-as Nemzetgyűlési Naplót átnézni, és tényleg nem tudta, hogy a numerus claususnak volt végrehajtási utasítási rendelete is.

Jogkorlátozásnak nevezni a jogfosztást természetesen lehet, csak éppen nincs értelme. Mit szólna Szakály, ha esetleg református vallású családból származna, és Magyarországon mozgalom indulna, amely a reformátusok jogainak korlátozását tűzné zászlajára. Erős fundamentalista katolikus támogatással elérnék, hogy akinek két református vallású nagyszülője van, az ne taníthasson állami tanintézetben, ne lehessen orvos, ügyvéd, mérnök, színész. Megtiltanák, hogy reformátusok katolikusokkal szexuális kapcsolatot létesítsenek, összeházasodjanak, eltiltanák őket az állami egyedáruság alá tartozó termékekkel (szeszes ital, dohány stb.) való kereskedéstől is. Reformátusok nem lehetnének képviselők, megfosztanák őket szavazati joguktól és földtulajdonuktól is. Mindezt a református Szakály nyugodtan nevezné csak jogkorlátozásnak? Mert hogy a zsidókkal a totális jogfosztásukig, 1944-ig mindezt megtették. Itt valószínűleg megint csak tájékozatlanságról van szó, Szakály egyszerűen nem ismeri a jogfosztó törvényeket, nem tudja, hogy Horthy Miklósnak lehetősége és joga lett volna az 1938-tól 1942-ig a Képviselőház és a Felsőház által megszavazott 21 zsidótörvény bármelyikét akár kétszer hat hónapra „megfontolásra” a Képviselőháznak visszaküldeni. Horthynak volt „előszentesítési joga” is. A törvénytervezeteket és a kiadni készült rendeleteket jóváhagyás céljából előzetesen be kellett neki

mutatni. Egyetlenegyszer sem élt ezzel a jogával akkor, amikor jogfosztó törvényekről és rendeletekről volt szó.

Amikor Szakály az 1941-es deportálásokat „idegenrendészeti eljárásnak” nevezte, az az érzésem, hogy történeti ismeretei hiányosak, tovább erősödött. Nem ismeri az 1941-es KEOKH-rendeleteket, a deportálásokkal kapcsolatos belügyi és külügyi dokumentumokat, iratokat. Ha ismerné, biztosan nem hajtogatná már évek óta, hogy hiszen ő csak egy korabeli hivatalos kifejezést használt. Nem tudja, hogy ezt a kifejezést 1941-ben nem használták. Szakály biztosan nem tudja azt sem, miért kellett a magyar hatóságoknak leállítaniuk a deportálásokat. Nem azért, amit egyes Horthy-apológéták állítanak, miszerint amint a Várban megtudták, hogy a deportáltakat legyilkolják a németek, azonnal leállították a további deportálásokat. Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter augusztus 8-án rendelte el a deportálások beszüntetését, három héttel azelőtt, hogy a németek és ukrán cinkosai elkezdtek volna Kamenyec-Podolszkij környékén legyilkolni a helyi zsidók mellett a Magyarországról oda szállítottakat, összesen mintegy 23 000 embert. Amikor nyilas képviselők megkérdezték a miniszterelnököt, hogy miért állították le a deportálásokat, Bárdossy László őszintén elmondta, hogy a németek megtiltották a további kiszállításokat. Ha lenne ideje a Kárpátaljai Kormányzói Biztos Hivatala iratanyagának áttanulmányozására, akkor tudná, hogy nem csak „alkalmatlan idegeneket” telepítették ki, hanem például Kárpátaljáról egész járások minden egyes „zsidaját” átrakták a határon, mert az egész országot akarták „zsidómentessé” tenni, és ezt valahol el akarták kezdeni.

Amikor Szakály arról beszél, hogy Horthy Miklós számára csak 1944 júniusának végén vált egyértelművé, hogy nem munkatáborokba, dolgozni viszik a zsidókat, hanem a gázkamrákba, már nem tudom azzal mentegeni Szakály történelemhamisító kijelentéseit, hogy nem tehet szegény ezekről, hiszen ő csak egy szakbarbár hadtörténész, aki nem ismeri kellő alaposítással a Horthy-rezsim történetét. Még nem volt ideje Kovács M. Mária numerus clausus történeti monográfiáját vagy Frojimovics Kinga és Majsai Tamás Kamenyec-Podolszkijről szóló munkáit elolvasni. Arról, hogy a magyar katonai és politikai elit mit tudott 1944 június vége előtt a nácik zsidópolitikájáról, az elmúlt évtizedekben számos monográfia, tanulmány és nem kevés hírlap-, hetilapcikk jelent meg. Egyszerűen nem lehet elhinni, hogy ezeket Szakály nem olvasta. Ha viszont tudja, mondjuk Ungváry Krisztián publikációiból, hogy a magyar megszálló hadsereg katonái, tisztjei első kézből szereztek információkat a zsidók száz- és százezreinek lemészárlásáról a keleti megszállt területeken, akkor tudatosan történelmet hamisít. Ha tudja, és biztosan tudja, hiszen több mint ötven éve már dokumentumkötetben is megjelent, hogy mit jelentett Kállay Miklós miniszterelnöknek 1942 őszén Ottlik György, a kormányhoz közel álló német nyelvű napilap, a *Pester Lloyd* főszerkesztője, akkor elhallgat egy nagyon fontos dokumentumot. Ottlik európai körútja egyik állomásán Berlinben hosszabb beszélgetést folytatott Sztójay Döme berlini magyar követtel, aki kifejtette, hogy a német-magyar viszony javításának egyetlen módja a magyarországi zsidópolitika megváltoztatása lenne. Sztójay felvetette, hogy 300 000 zsidó deportálásával lehetne a németek szimpátiáját visszaszerezni. Amikor Ottlik erre közbevetette, hogy a deportáltakat a németek lemészárolnák, a jól értesült diplomata csak helyeselt, bár „lealkudta magát” 100 000 zsidó deportáltra. Ha egy jól értesült diplomata és egy pesti újságíró arról, hogy a németek százezerszámra mészárolják a zsidókat, mint közismert tényről beszélget Berlinben, akkor nehéz elképzelni, hogy Horthyhoz a zsidókérdés „végső megoldásáról” nem jutottak el pontos információk. Azok, akik Horthyt naiv, a keleti front mögöttes területein tevékenykedő Einsatzgruppék és helyi kollaboránsaik által elkövetett tömeggyilkosságokról, a tömeges európai deportálásokról semmit sem tudó államfőnek próbálják beállítani, tulajdonképpen a legpozitívabb tettét, a zsidók időleges megvédelmezését tagadják. Ha Horthy tudta, hogy ha deportálják a magyar zsidókat is, akkor őket is lemészárolják, akkor humanitárius megfontolásokat is kell a Kállay-kormány zsidóvédő politikája mögött keresnünk. Horthy e téren követte egyébként Mussolini és tábornokai, valamint Pétain marsall, sőt 1942 végétől Antonescu román Conducător példáját. Szakály biztosan olvasta az 1943. áprilisi klessheimi Hitler-Ribbentrop-Horthy-találkozó jegyzőkönyvét is. Csak éppen Kenderesen nem említette meg, hogy Horthy fő „informátora” a holokausztról éppen a Führer és a náci külügyminiszter volt. Klessheimből hazatérve Horthy levélben próbált Hitlernek a tárgyalásokon elhangzott szemrehányásaira válaszolni. A külügyminisztériumban

készült fogalmazványból Horthy egy mondatot kihúzott. A kormányzó ebben eredetileg arra utalt, hogy: „Excellenciád további szemrehányása volt, hogy a kormány a zsidók kiirtásának keresztülvitelében nem járt el ugyanolyan mélyrehatóan, mint az Németországban történt, és ahogyan az a többi országban is kívánatosnak látszik.”

Szakály elhallgatta, hogy mit tett, illetve mit nem tett a kormányzó a német megszállás után. Helyén maradt, legitimálta a megszállást, és Sztójayval közölte, hogy a zsidó tárgyú rendeleteket előzetesen nem kell neki bemutatni. Ezzel szabad kezet adott a kollaboráns kormánynak a zsidók totális jogfosztásához, a deportálásokhoz. Kinevezte a közismerten antiszemita és a gerinctelenségig németbarát Sztójajt miniszterelnöknek. A németek első számú jelöltjét, Imrédy Bélát „...azt a zsidót?” – megvető megjegyzés kíséretében utasította el. Jól ismerte régi szegedi „vitézeit”, Baky Lászlót, a Szálasinál nagyságrenddel németbarátabb nemzetiszocialista pártvezért, és Pest vármegye hírhedt antiszemita alispánját, Endre László belügyi államtitkárt. Szava sem volt, amikor 437 000 zsidót deportáltak. Szakály talán arról fabulázott Kenderesen, hogy az úgynevezett Auschwitz-i Jegyzőkönyvek kerülhettek szerinte június végén Horthy elé. Bizonyos, hogy az egyházi és politikai vezetők már április végén-május elején megkapták a Jegyzőkönyvek egy-egy másolati példányát. Kizárt, hogy Horthyt Ravasz László református püspök, Bethlen István volt miniszterelnök, Angelo Rotta pápai nuncius és mások ne tájékoztatták volna arról, amit egyébként a Központi Zsidó Tanács május 25-én elkészült memoranduma is tartalmaz: korra, nemre, egészségi állapotra való tekintet nélkül deportálják a zsidókat, a csecsemőket, a terhes anyákat és az aggastyánokat is. Szakály tudja, de Kenderesen nem mondta el, hogy Horthy, miután július 6-án leállította a deportálásokat, még békésen tűrte, hogy a főváros környéki városokból 24 000 embert deportáljanak. Nem taglalta azt sem, hogy nem a zsidók megmentése volt a célja, csak attól félt, hogy ha elviszik a zsidókat, a fővárost szőnyegbombázni fogják az angolszász légierő gépei. A hadihelyzet drámai romlása, a külföldi és belföldi tiltakozások mellett még az is befolyásolhatta döntését, hogy néhány napig azt hitte, Baky László valamiféle puccsra készül, nem a zsidók deportálására vont össze 3000 csendőrt a főváros környékén. Amikor belátta, hogy tévedett, augusztus elején beleegyezett a deportálások folytatásába. Augusztus utolsó hetében indultak volna el a fővárosi zsidókat Auschwitz-Birkenaubá szállító szerelvények. Most nem Horthy mentette meg a budapesti zsidókat, hanem a románok átállása, a déli német front összeomlása. A Wehrmachtnak minden vagonra szüksége volt, hogy katonáit kimentse a Vörös Hadsereg és a hirtelen ellenséggé váló román katonaság csapdájából, a zsidók várhattak. Szakály mindezt jól tudja, mégis elhallgatta, hogy az Orbán Viktor miniszterelnök által is dicsőített kormányzót hősnek, legfeljebb némely esetben naivnak állíthassa be. Egy IX. századi szanszkrit közmondás szerint nehéz olyan férfit találni, aki képes egy kellemetlen igazságot meghallgatni. Szakály biztosan nem ilyen férfiú.